

2017

2. ÇEYREK RAPORU

TÜRKİYE'NİN TASARRUF EĞİLİMLERİ ARAŞTIRMASI

Türkiye'nin Tasarruf Eğilimleri **A**raştırması ING Bank

1. GİRİŞ/3

- 1.1 ING Bank Genel Müdürü Pinar Abay'ın Önsözü/3
- 1.2 Türkiye'de Bireysel Tasarruf Eğilimleri Araştırması'nı Niçin Yapıyoruz/5

2. ELDEKİ VERİLER NE SÖYLÜYOR/6

- 2.1. Tasarruf Sahipliği/Nedenleri/6
- 2.2. Tasarruf Araçları Tercihi/16
- 2.3. 2017 2. Çeyrek Sonuçları/18

3. METODOLOJİ/19

- 3.1. Amaç ve Yöntem/19
- 3.2. Demografik Bilgiler/20
- 3.3. Tasarrufun Tanımı/22

4. EKONOMİST YORUMU/23

5. İLETİŞİM BİLGİLERİ/29

“ Türkiye’nin Tasarruf Eğilimleri araştırmamızın güncel sonuçlarına göre 2017 yılı ikinci çeyreğinde kentsel nüfusta tasarruf sahipliği oranı %13,8 oldu. 18-24 yaş arası gençlerde tasarruf sahipliği oranı ise %13’ten %16’ya yükseldi. Bu dönemde aynı yaş grubu gençler arasında 1 seneden uzun süredir tasarruf edenlerin oranında %47’den %63’e dikkate değer bir artış gözlemlendi.

2016 yılının üçüncü çeyreğinde %16,7 ile çalışmanın başladığı 2011 sonundan bu yana en yüksek düzeye ulaşan ancak sonraki dönemde gerileyerek %13,3’e gelen kentsel nüfusta tasarruf sahipliği oranı 2017 ikinci çeyreği itibarıyla yönünü yeniden yukarı çevirmiş görünüyor. Gelişmekte olan ülkelere yönelik devam eden risk iştahıyla olumlu bir havanın olduğu bu dönemde Merkez Bankası’nın sıkı duruşu, TL’nin oldukça ucuz olması, Kredi Garanti Fonu (KGF) teminatlı kredilerle yaşanan canlanma ve destekleyici mali durumun ekonomik aktivitenin güçlü seyretmesini desteklediğini gördük. Piyasalardaki bu görece olumlu havanın hakimiyetiyle birlikte enflasyonun ivme kaybettiği bir ortamda yükselen reel mevduat faizleri de tasarruf sahipliğine yönelik davranışlar üzerinde olumlu etki yarattı.

Türkiye’nin lider tasarruf bankası olma hedefimiz kapsamında 5 yıldır düzenli olarak sürdürdüğümüz araştırmamızın 2017 ikinci çeyrek sonuçları 18-24 yaş arası gençlerde tasarruf sahipliği oranının %13’ten %16’ya yükseldiğini ortaya koyuyor. Gençlerin tasarruf sebeplerinde ilk sırayı %34 ile okul için yapılan tasarruf yer alırken, bunu %22 ile beklenmedik durumlara karşı güvence oluşturmak ve %15 ile tatil için yapılan tasarruf izliyor.

Tasarruf Eğilimleri araştırmamıza bu dönemde tasarruf etme davranışının nasıl şekillendiğine ilişkin de bir içerik ekledik. Buna göre tasarruf eden bireyler içerisinde en yüksek eğilimin %39 oranıyla “her ay düzenli tasarruf yapmayı, fırsat buldukça eline geçen parayı birikime ayırma”

Pınar Abay | ING Bank Genel Müdürü

TÜRKİYE’NİN TASARRUF EĞİLİMLERİ ARAŞTIRMAMIZIN GÜNCEL SONUÇLARINA GÖRE **2017 2. ÇEYREĞİNDE KENTSEL NÜFUSTA TASARRUF SAHİPLİĞİ %13,8 OLDU**

şeklinde olduğu görüldü. Bunu %35 ile “borçlarını ödedikten sonra ay sonunda kalan parayı birikime ayıranlar” ve %26 ile “maaşını alır almaz bir kısmını doğrudan birikime ayıranlar” izledi.

Tasarruf araçları tercihlerine bakıldığında; 2016 4. çeyrekte %30 payla TTEA’nın başlangıcından buyana en yüksek düzeye erişen bireysel emeklilik yatırımları bu yılın ilk yarısında %28’e gelerek, tüm sistem

içi ürünlerde en yüksek paya sahip olmaya devam etti. “TL vadeli hesap” (%25) ile bu dönem yükselişe geçen “yastık altı altın ve nakit” (%24) ise en çok tercih edilen diğer tasarruf araçları arasında yer aldı.

Araştırmamızın daha detaylı incelemesinin ve ekonomist yorumlarının yer aldığı 2017 yılı 2. çeyrek sonuçlarına raporlar sayfamızdan da ulaşabilirsiniz.

EKONOMİDEKİ BELİRSİZLİĞİ GÖSTERME
AÇISINDAN ÖNEMLİ BİR MAKRO DEĞİŞKEN
OLARAK ÖNE ÇIKAN ENFLASYON VE YÜKSEK
MEVDUAT GETİRİSİ HANE HALKININ TASARRUF
SAHİPLİĞİ ORANINI DESTEKLEMİŞ GÖZÜKMEKTEDİR.

**EKONOMİDEKİ BELİRSİZLİĞİN ARTIP GÜVEN
ORTAMININ BOZULMASI, HANE HALKININ, TEDBİR
KAYNAKLI TASARRUF ETME TERCİHİNİ
DESTEKLEMEDİR.**

TÜRKİYE'DE BİREYSEL TASARRUF EĞİLİMLERİ ARAŞTIRMASI'NI NİÇİN YAPIYORUZ?

Ülkemizde, tasarruf oranı bakımından dünyada alt sıralarda yer alıyor. Öte yandan yüksek oranlı sürdürülebilir büyüme için iç tasarruf oranlarının artması gerektiği biliniyor. Tasarruf artışını teşvik etmek için çeşitli ekonomik tedbirler tartışılıyor, bazı uygulamalar devreye sokulmaya çalışılıyor.

Bu süreçte tasarruflarla ilgili veri ihtiyacı da artıyor. TÜİK'in özellikle son yıllarda ekonomik konularla ilgili istatistik üretiminde ciddi gelişmeler sağladığı açık. Bununla birlikte tasarruf eğilimleri ve tasarruf düzeyi hakkında yeterince bilgi sahibi olduğunu söylemek zor.

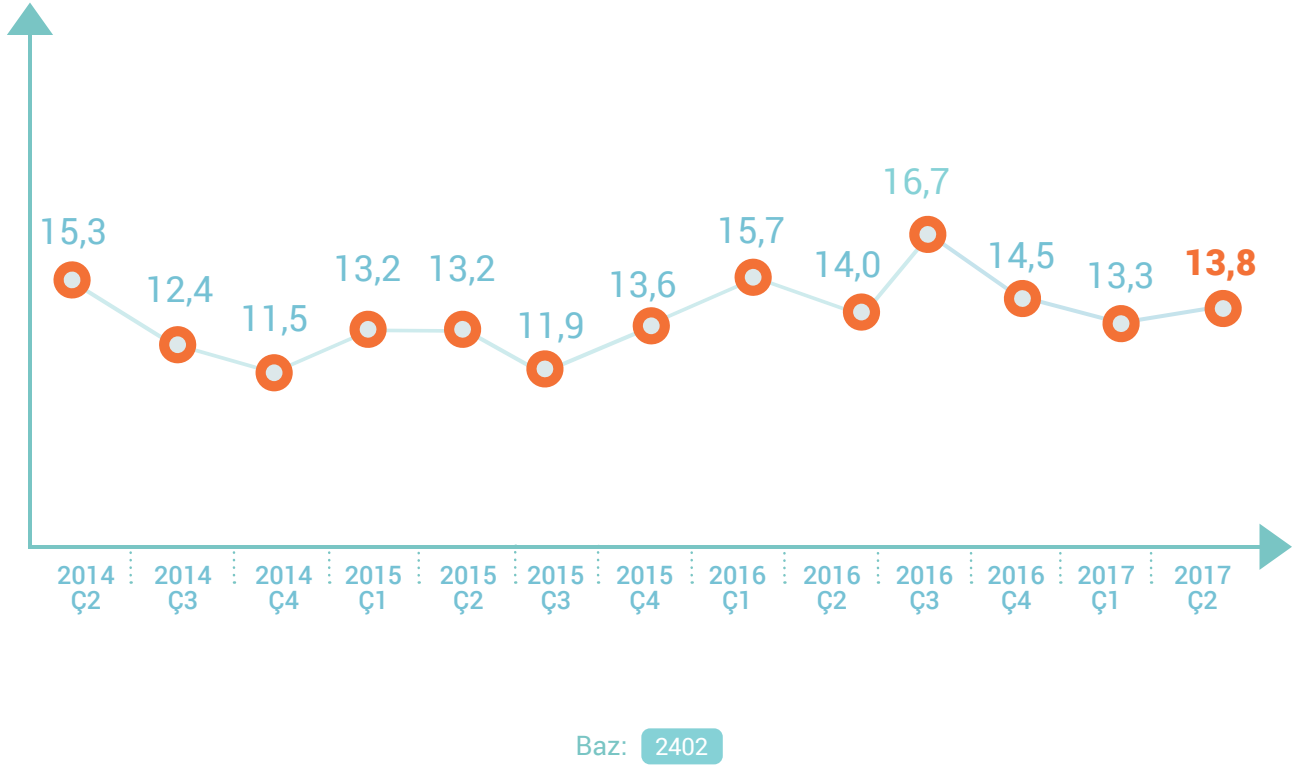
T.C. Merkez Bankası ve BDDK tarafından yayınlanan bankacılık sistemi içindeki tasarruflara ilişkin veriler önemli bir boşluğu doldurmakla birlikte, ülkemizdeki 'ortalama birey'in geliri ve tasarrufları arasındaki ilişkiyi bir trend olarak izlemek, bu konudaki araştırmacılara ve politika yapıcılara katkı sağlayacaktır.

İşte bu araştırmayla, ülkemizdeki 'ortalama birey'in tasarruf yapıp yapmadığı, tasarruf yapma veya yapmama nedenleri, en çok kullanılan tasarruf araçları, bireysel gelirler, aylık tasarruf oranı ve nakte dönüştürülebilir tasarruf miktarı 3'er aylık bazlarda düzenli olarak incelenmektedir. Amaç, ülkemizde tasarruflarla ilgili bilgi ihtiyacına katkı sunmaktır.

2.1. Tasarruf Sahipliği/Nedenleri

2017'NİN 2. ÇEYREĞİNDE TASARRUF SAHİPLİĞİ ORANI DÜŞMÜŞTÜR

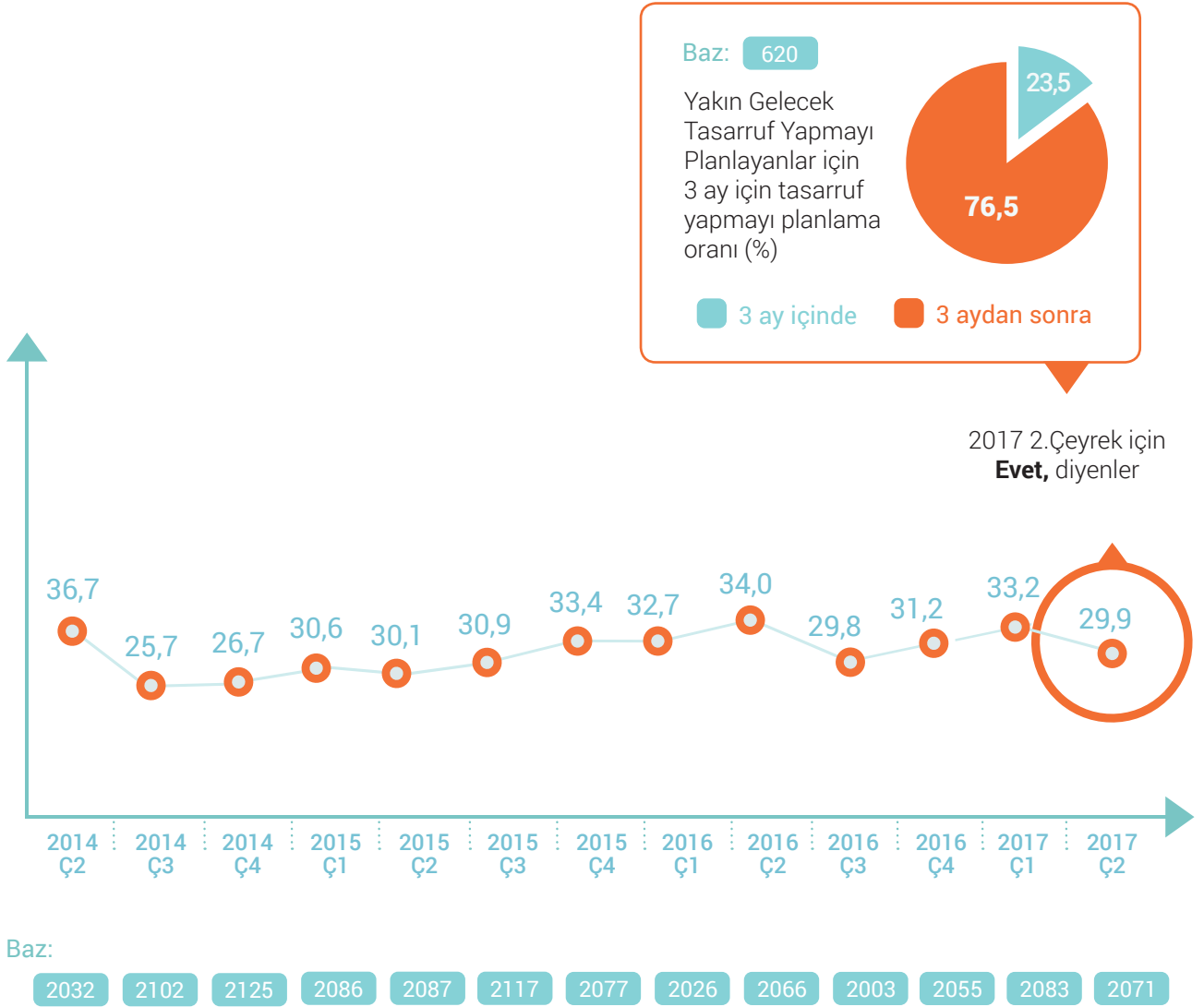
Tasarruf sahiplerinin oranı (%)

- 2017'nin 2. çeyreğinde tasarruf sahipliği oranı önceki dönemle aynı seviyededir (**%13,3 vs. %13,8**).
- Bu dönem çalışan kadınların tasarruf sahipliği oranında bir önceki döneme göre bir düşüş görülürken (**%25 vs. %21**), bekar erkeklerde ise yükseliş tespit edilmiştir (**%21 vs. %28**).

YAKIN GELECEKTE TASARRUF YAPMAYI PLANLAYANLAR

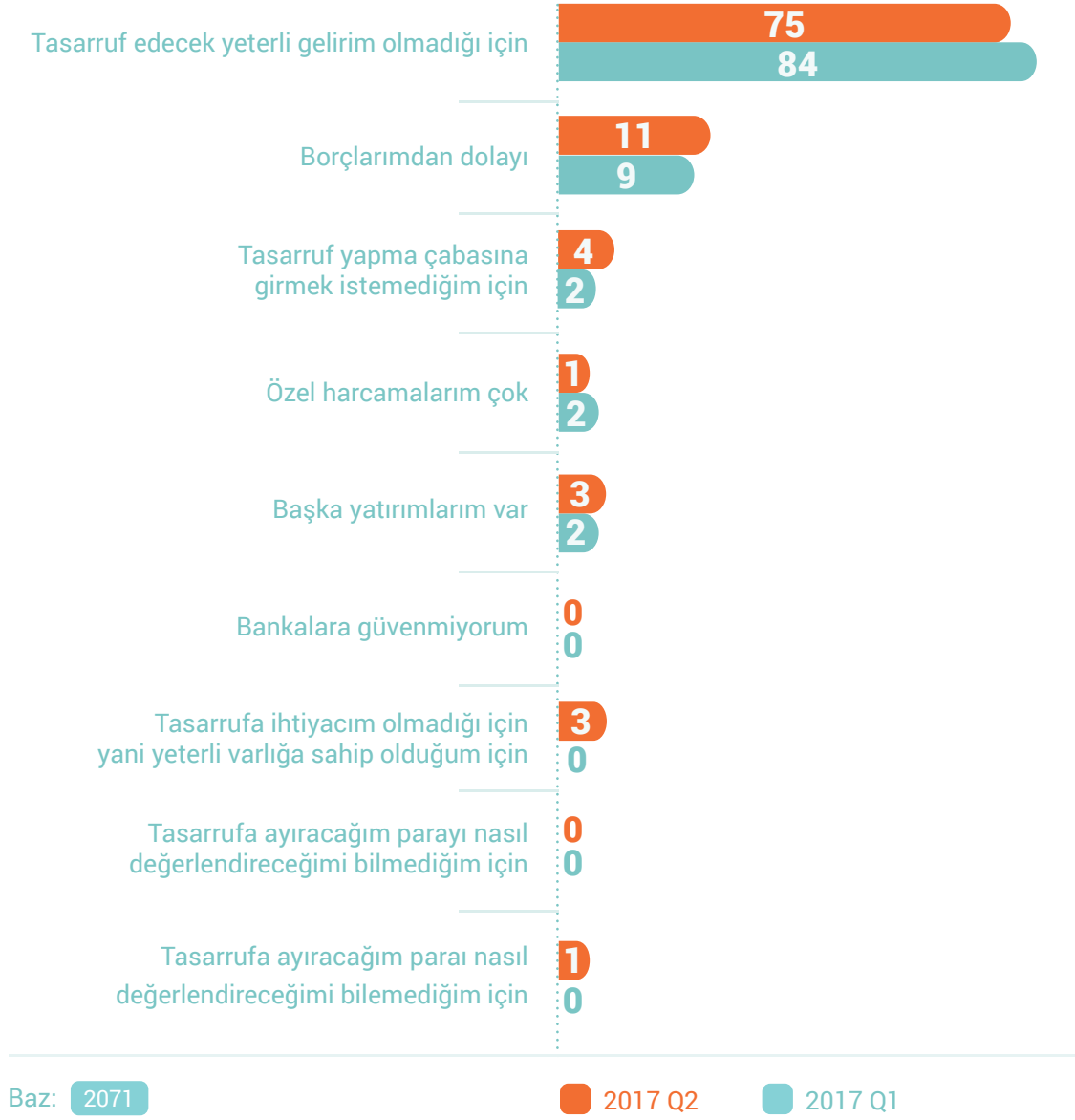
Tasarrufu Olmayanlar için Yakın Gelecekte Tasarruf Yapmayı Planlayanlar (%)

- Yakın gelecekte tasarruf yapmayı planlayanların oranı (**%33,2 vs. %29,9**) bu dönem 3 puan gerilemiştir.
- "3 ay içerisinde" tasarruf edeceğini belirtenlerin oranı ise **%19,7'den %23,5'e** yükselmiştir.

TASARRUFU OLMAYANLARIN TASARRUF EDEMEME GEREKÇELERİ

Tasarrufu Olmamasının Nedeni (%)

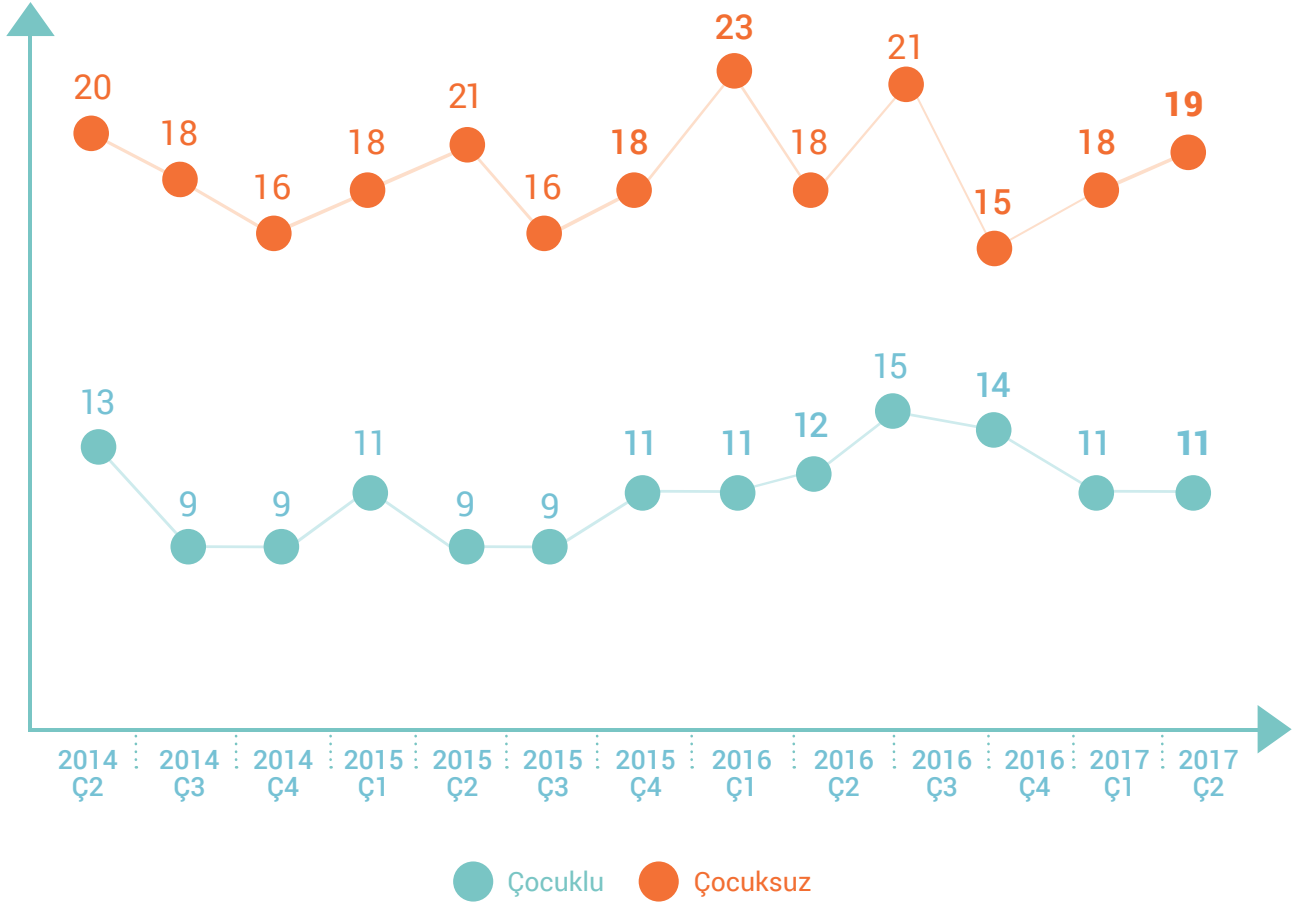

- “Tasarruf edecek yeterli geliri olmadığı için” tasarruf edemeyenlerin oranı 2017’nin 2. çeyreğinde %84’ten %75’e gerilemiştir.

“Borçlarımdan dolayı” tasarruf edemiyorum diyenlerin ve diğer alt gerekçelerin oranlarında ise %1-2’lik artışlar görülmektedir.

ÇOCUKLU VE ÇOCUKSUZ BİREYLERDEKİ TASARRUF SAHİPLİĞİ

Tasarruf Sahiplerinin Oranı (%)

Çocuğu olanlar için baz

1484 1587 1583 1551 1508 1529 1454 1508 1483 1626 1628 1617 1615

Çocuksuz olanlar için baz

915 815 818 852 895 874 950 896 920 778 775 787 787

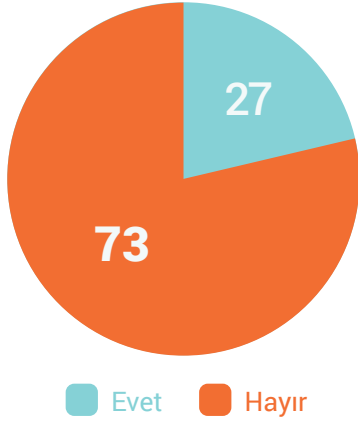
- 2017'nin 2. çeyreğinde hem çocuklu (**%11 vs. %11**) hem de çocuksuz bireylerin (**%18 vs. %19**) tasarruf oranı sabit kalmıştır.

YAKIN GELECEKTE TASARRUF YAPMAYI PLANLAYANLAR / ÇOCUKLU & ÇOCUKSUZ

Çocuğu Olup Tasarruf Yapmayanlar (%89)

Baz: 1434

Yakın gelecekte tasarruf yapmayı planlıyor musunuz? (%)

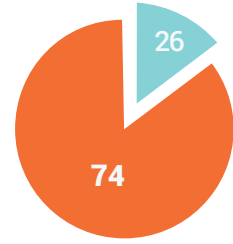

Evet diyenler

Baz: 383

3 ay içinde mi, 3 aydan sonraki dönemde mi planlıyorsunuz?(%)

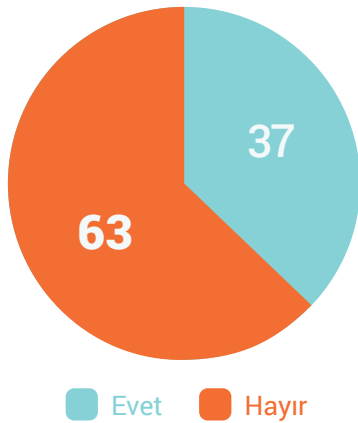
3 ay içinde 3 aydan sonra

Çocuğu Olmayıp Tasarruf Yapmayanlar (%81)

Baz: 637

Yakın gelecekte tasarruf yapmayı planlıyor musunuz? (%)

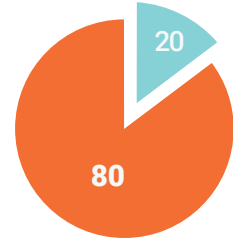

Evet diyenler

Baz: 237

3 ay içinde mi, 3 aydan sonraki dönemde mi planlıyorsunuz?(%)

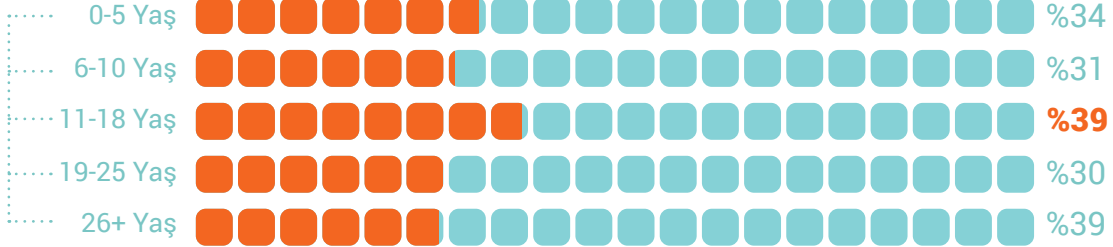
3 ay içinde 3 aydan sonra

- Tasarrufu olmayan çocuklu bireylerde yakın gelecekte tasarruf yapmayı planlayanların oranı önceki dönemle aynı seviyededir (**%28 vs. %27**). Tasarrufu olmayan çocuksuz bireylerde ise bu oran düşmüştür (**%44 vs. %37**).
- Bu dönem hem tasarrufu olmayan çocuklu bireylerde (**%22 vs. %26**) hem de tasarrufu olmayan çocuksuz bireylerde (**%17 vs. %20**) önümüzdeki 3 ay içerisinde tasarruf edeceklerin oranı yükselmiştir.

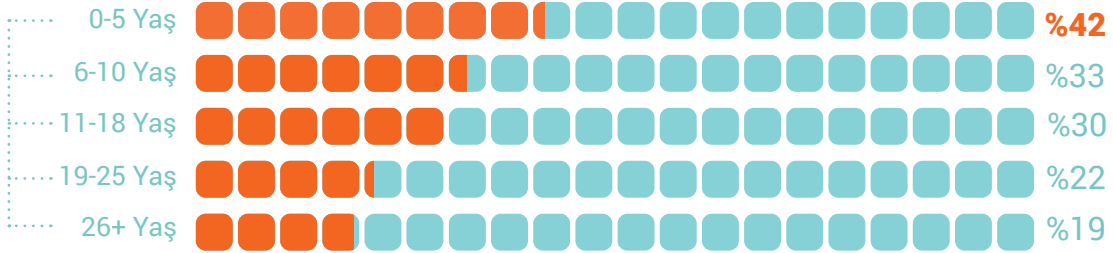
ÇOCUKLU BİREYLERDE ÇOCUK YAŞLARI

Toplam Çocuklular

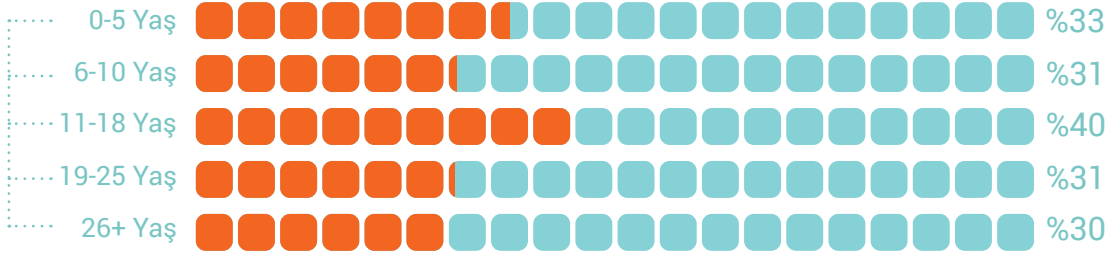
Baz: 1615

Tasarruf Sahibi Çocuklular

Baz: 181

Tasarruf Sahibi Olmayan Çocuklular

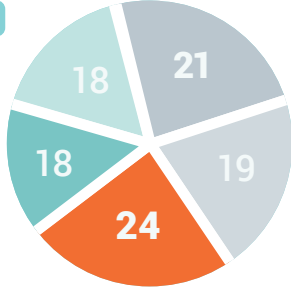
Baz: 1434

- Bu dönem çocuklu bireylerin çocuklarının yaş grubu dağılımı içerisinde 11-18 yaş grubunun oranı yükselmiştir (**%34 vs. %39**).
- Geçen dönem olduğu gibi bu dönem de tasarruf sahibi çocuklu bireyler içerisinde küçük çocuğu olan bireyler yoğunluktadır. Buna karşın 19-25 yaş grubunun oranında yükseliş görülmektedir (**%16 vs. %22**).
- Tasarruf sahibi olmayan çocuklu bireylerin çocuklarının ağırlıkla 11-18 yaş grubunda olduğu tespit edilmiştir. Bu dönem 11-18 yaş grubunun oranı **%34'ten %40'a** yükselmiştir.

ÇOCUKLARIN YAŞ DAĞILIMI

Toplam Çocukların Yaş Dağılımı (%)

Baz: 1615

0-5
Yaş

6-10
Yaş

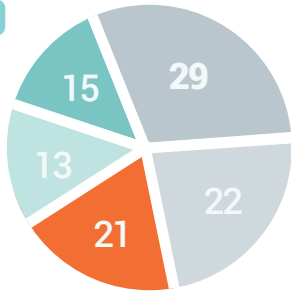
11-18
Yaş

19-25
Yaş

25+
Yaş

Tasarruf Sahibi Bireylerde Çocukların Yaş Dağılımı (%)

Baz: 181

0-5
Yaş

6-10
Yaş

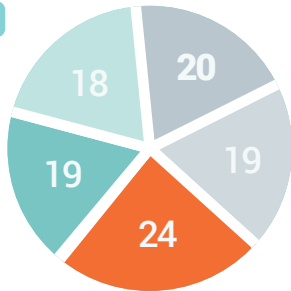
11-18
Yaş

19-25
Yaş

25+
Yaş

Tasarruf Sahibi Olmayan Bireylerde Çocukların Yaş Dağılımı

Baz: 1434

0-5
Yaş

6-10
Yaş

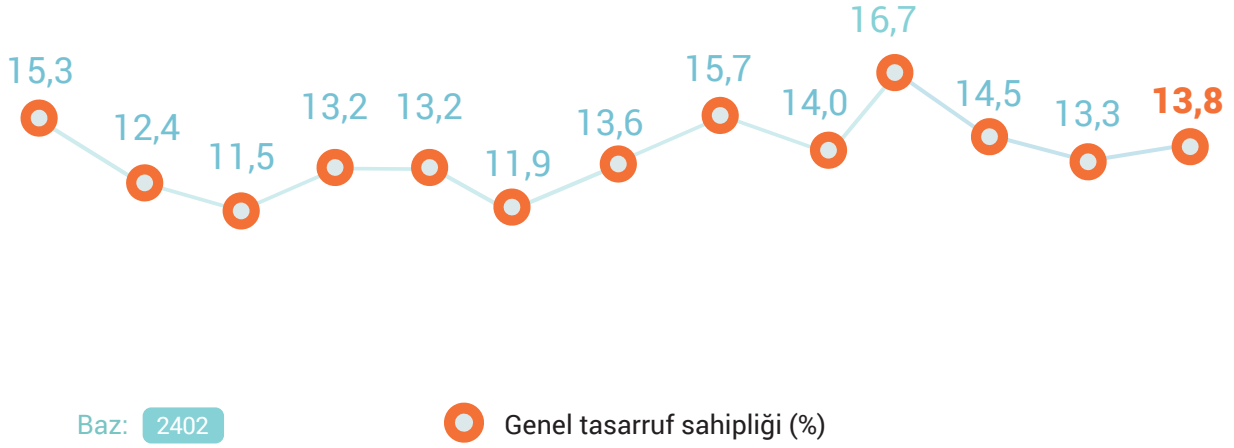
11-18
Yaş

19-25
Yaş

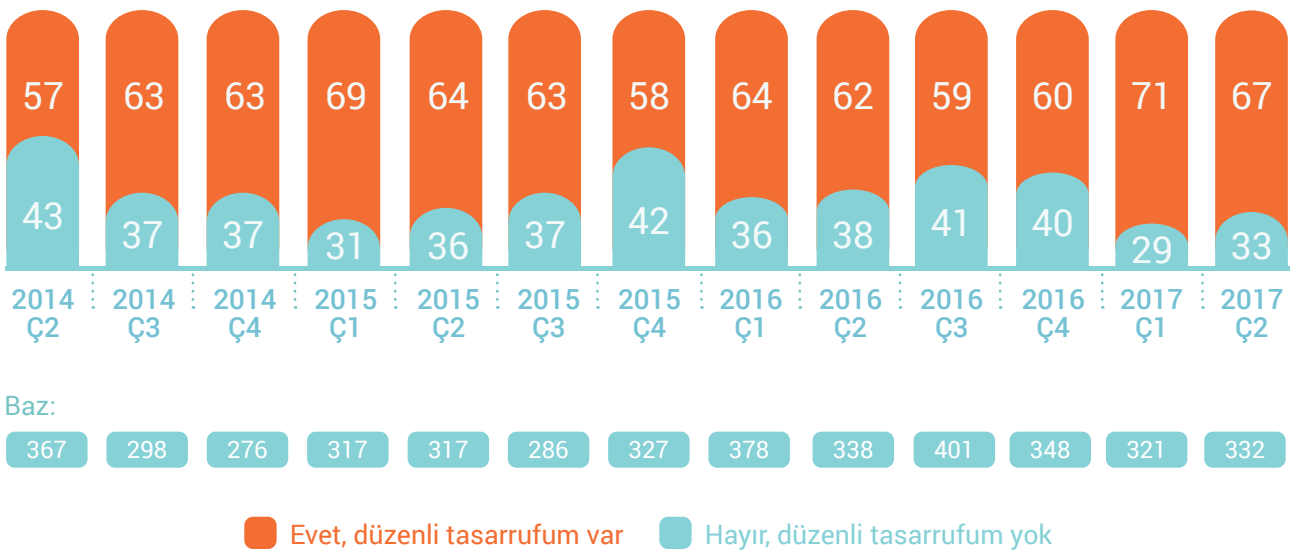
25+
Yaş

- Toplam çocuklu bireylerin çocuklarının yaş grupları dağılımında önceki döneme kıyasla bir değişim görülmemektedir.
- Tasarruf sahibi çocuklu bireylerin çocuklarının yaş grupları arasında 19-25 yaş grubunun yükselen payı dikkat çekmektedir (**%11 vs. %15**).
- Tasarruf sahibi olmayan çocuklu bireylerin çocuklarının yaş grubu dağılımı içerisinde 11-18 yaş grubunda 3 puanlık artış görülmektedir (**%21 vs. %24**).

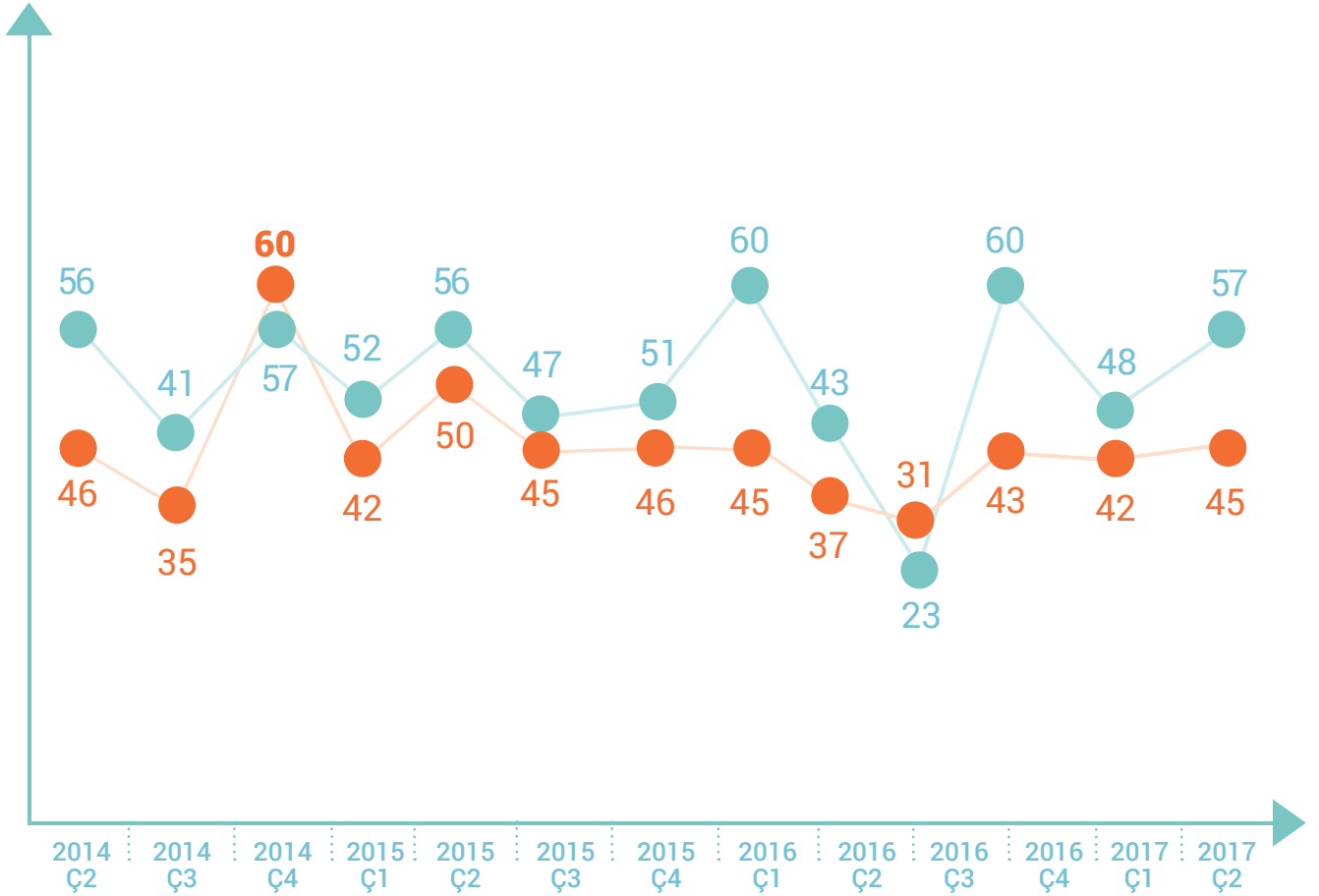
TASARRUF YAPMAK ASLINDA BİR ALIŞKANLIK

Düzenli tasarruf yapma oranı (tasarruf sahipleri içinde)

Düzenli Tasarruf Yapmayanlar için 3 ay içinde veya daha sonra tasarruf yapma eğilimi (%)

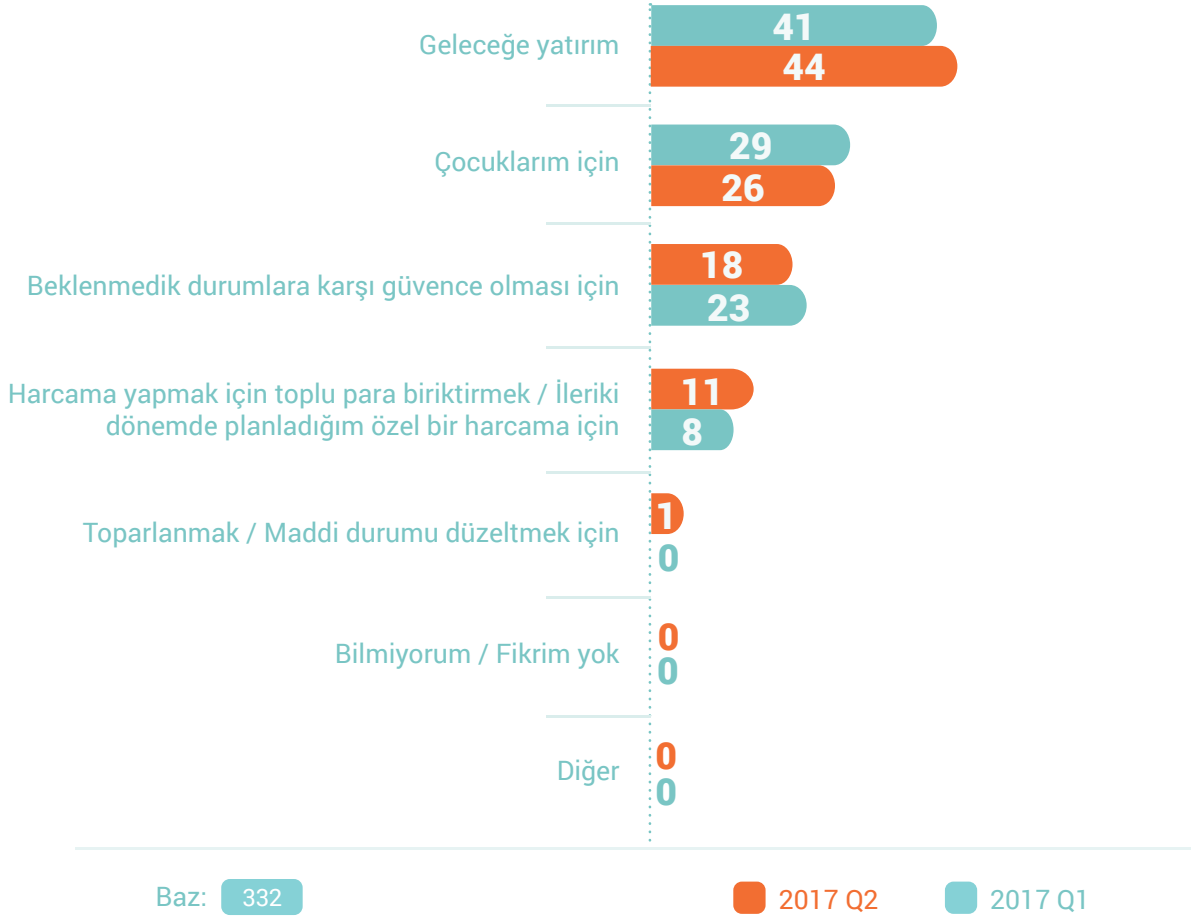
Baz:

119	158	111	103	98	113	105	138	136	165	140	94	110
-----	-----	-----	-----	----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	----	-----

- Son 3 ay içinde tasarruf yapma oranı (%)
- Gelecek 3 ay içinde tasarruf yapacak olma eğilimi (%)

- Bu dönem düzenli tasarruf yapanların oranı 4 puan gerilese de önceki dönemlere kıyasla hala yüksek bir seviyededir (**%71 vs. %67**).
- Düzenli tasarruf yapamayanlar arasında son 3 ay içinde tasarruf yapmış olanların oranı 3 puan artmış (**%42 vs. %45**), gelecek 3 ay içerisinde tasarruf yapmayı planlayanların oranı ise anlamlı oranda yükselmiştir (**%48 vs. %57**).

TASARRUFU OLANLARIN TASARRUF YAPMA GEREKÇELERİ

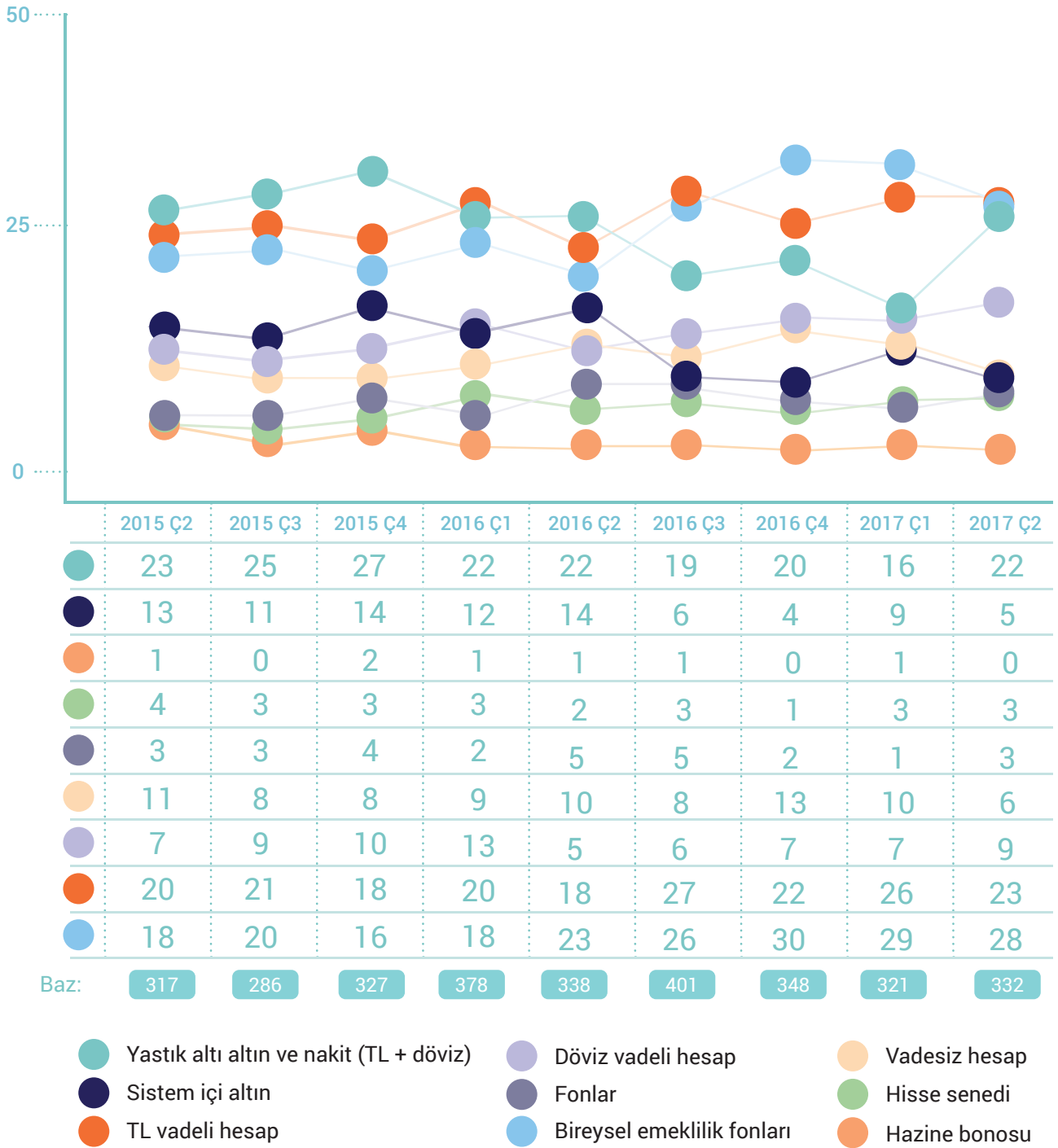

- Bu dönem **"geleceğe yatırım"** olması için tasarruf edenlerin oranı 3 puan gerilemiştir (**%44 vs. %41**).

En çok dile getirilen ikinci gerekçe olan **"çocuklarım için"** tasarruf ediyorum diyenlerin oranı 3 puan artarken

- (**%26 vs. %29**), son 3 çeyrek boyunca sabit olan **"beklenmedik durumlara karşı güvence olması için"** oranı ilk kez gerilemiştir (**%23 vs. %18**).

2.2. Tasarruf Araçları Tercihi

NOT: “Bu soru çoklu cevap” olduğu için bu kalemlerin toplamı %100’ü geçmektedir. Karşılaştırmalı analiz için hepsi toplam %100 olacak şekilde yeniden ağırlıklandırılmıştır.

- “Bireysel emeklilik fonları” 2017 ilk çeyrekteki seviyesini koruyarak (**%29 vs. %28**) bu dönem de en çok tercih edilen tasarruf aracı olarak ilk sırada yer almaktadır.
- Arkasından bu dönem biraz gerileyen “TL vadeli hesap” (**%26 vs. %23**) ve anlamlı oranda yükselen “yastık altı altın ve nakit” (**%16 vs. %22**) 2017 ikinci çeyreğinin en çok tercih edilen tasarruf aracı olmuştur.

2017’NİN İKİNCİ ÇEYREĞİNDE TASARRUF ARACI OLARAK “SİSTEM DIŞI ALTINI” TERCİH EDENLERİN ORANI YÜKSELMİŞTİR (%10 VS. %14).

%	2016 Ç2	2016 Ç3	2016 Ç4	2017 Ç1	2017 Ç2
Sistem dışı ve sistem içi altın+sistem dışı nakit (TL veya döviz)	36	25	24	25	27
Altın veya diğer değerli taş ve metal (sistem dışı)	10	6	8	10	14
Altın veya diğer değerli taş ve metal hesabı (sistem içi)	14	6	4	9	5
Yastık altı döviz veya TL (nakit)	12	13	12	6	8

Baz:

338

401

348

321

332

2017 2. ÇEYREK SONUÇLARI

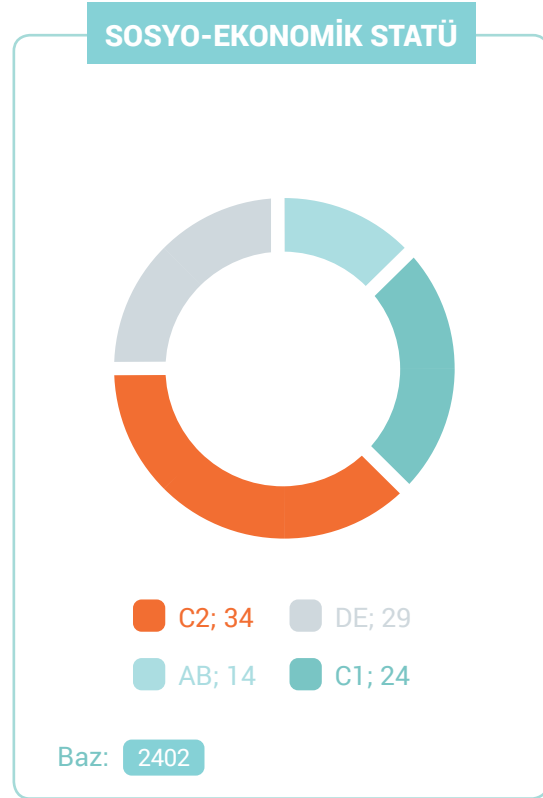
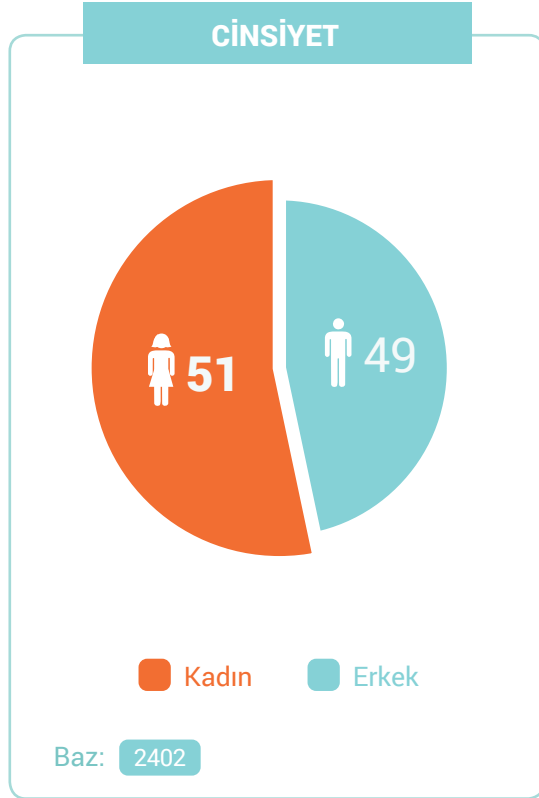
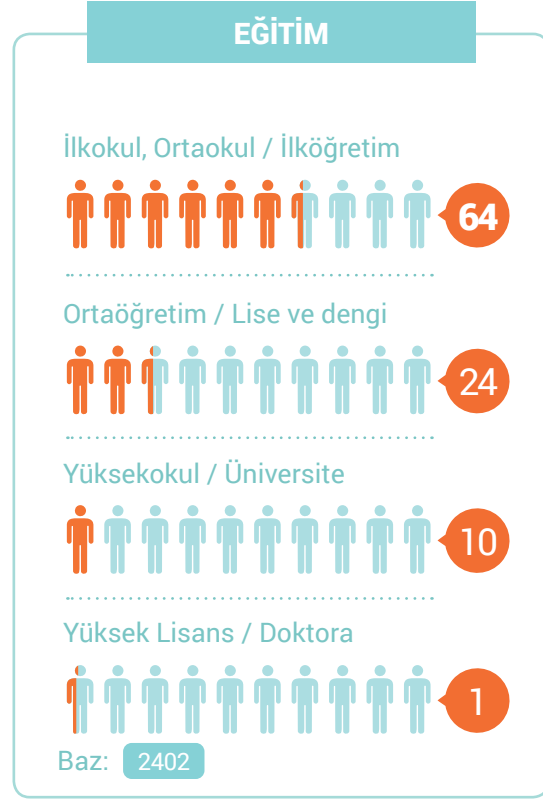
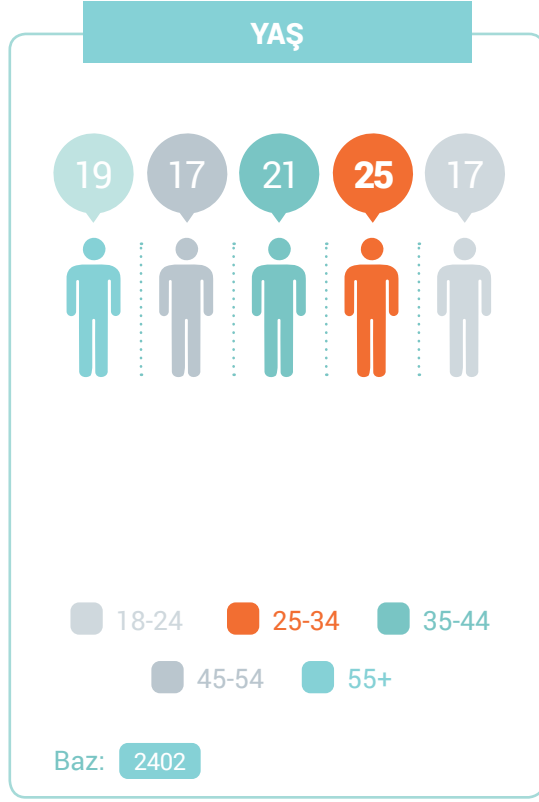
- 2017'nin ikinci çeyreğinde tasarruf sahipliği oranı sabit kalmıştır (**%13,3 vs. %13,8**).
- Tasarruf oranının sabit kalmasıyla paralel olarak bu dönem, tasarruf yapan bireylerin yaş grubu dağılımında da bir farklılaşma görülmemektedir.
- Tasarrufu olmayan bireyler arasında yakın gelecekte tasarruf yapmayı planlayanların oranı 3 puan gerilemiştir (**%33 vs. %30**). Ancak bunların içerisinde **"3 ay içerisinde"** tasarruf yapmayı planlayanların oranı yükselmiştir (**%20 vs. %24**).
- Tasarrufu olmayanların en temel gerekçesi olan **"tasarruf edecek yeterli geliri olmadığı için"** oranı bu dönem **%84'ten %75'e** gerilemiştir.
- Hem çocuklu (**%11 vs. %11**) hem de çocuksuz bireylerin (**%18 vs. %19**) tasarruf sahipliği oranı önceki dönemle aynı seviyededir. Tasarrufu olmayan çocuklular arasında yakın gelecekte tasarruf yapmayı planlayanların oranı aynı kalırken (**%28 vs. %27**), bu oran çocuksuz bireylerde düşmüştür (**%44 vs. %37**).
- Tasarruf sahibi çocuklu bireylerin çocuklarının yaş grupları içerisinde en büyük grubu 0-5 yaş arası oluştururken (**%42**), tasarrufu olmayan çocuklu bireyler içerisinde ise 11-18 yaş grubu çocuklar en büyük gruptur (**%40**).
- Düzenli tasarruf yapanların oranı 4 puan gerilemiştir (**%71 vs. %67**). Düzenli tasarruf yapamayanlarda ise hem **"son 3 ay içinde"** tasarruf yapmış olanların oranı (**%42 vs. %45**) hem de **"gelecek 3 ay içerisinde"** tasarruf yapmayı planlayanların oranı yükselmiştir (**%48 vs. %57**).
- Tasarruf sahibi olan 18-24 yaş grubu gençlerin **%39'u** 2 seneden uzun bir süredir tasarruf yaptığını belirtmiştir. **%34'ü** 6 ay-1 yıl arası daha tasarruf yapmayı planlarken, **%22'si** artık tasarruf yapmayı düşünmediğini dile getirmiştir. Bu gençler en çok (**%34**) **"okulları için"** tasarruf yapmaktadırlar.
- Tasarrufu olanların **%39'unun** **"her ay düzenli tasarruf etmeyip, fırsat buldukça eline geçen parayı birikime ayırdığı"** görülmektedir.
- Tasarruf etme gerekçeleri içerisinde **"geleceğe yatırım"** (**%44 vs. %41**) ve **"beklenmedik durumlar için"** (**%23 vs. %18**) biraz gerilerken, **"çocuklarım için"** (**%26 vs. %29**) gerekçesi yükselmiştir.
- Bu dönem **"bireysel emeklilik fonları"** ilk çeyrekteki seviyesini korumuş (**%29 vs. %28**) ve en çok tercih edilen tasarruf aracı olmuştur.

3.1. AMAÇ VE YÖNTEM

- Bu araştırmanın amacı, Türkiye’de **kentsel** yerleşim yerlerinde **18 yaş ve üzerindeki bireylerin tasarruf eğilimlerini** izlemektir.
- NUTS1 bölgelerinde seçilen **26 ilde her ay** tesadüfi olarak seçilen **800 kişi** ile görüşülüyor. 3 aylık (çeyrek) bazda görüşme sayısı **2400** olarak gerçekleşiyor.
- Bilgisayar destekli telefon görüşmesi yöntemi (**CATI**) kullanılıyor.
- Yaş, cinsiyet, çalışma durumu ve meslek kontrol kotası olarak uygulanıyor.

3.2. Demografik Bilgiler

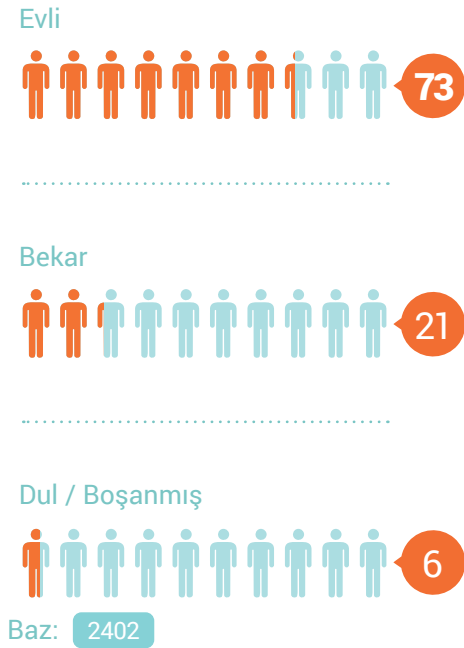
DEMOGRAFİK BİLGİLER (%) - 2017 2. ÇEYREK

HANEHALKI TİPİ

MEDENİ DURUMU

KONUT TİPİ

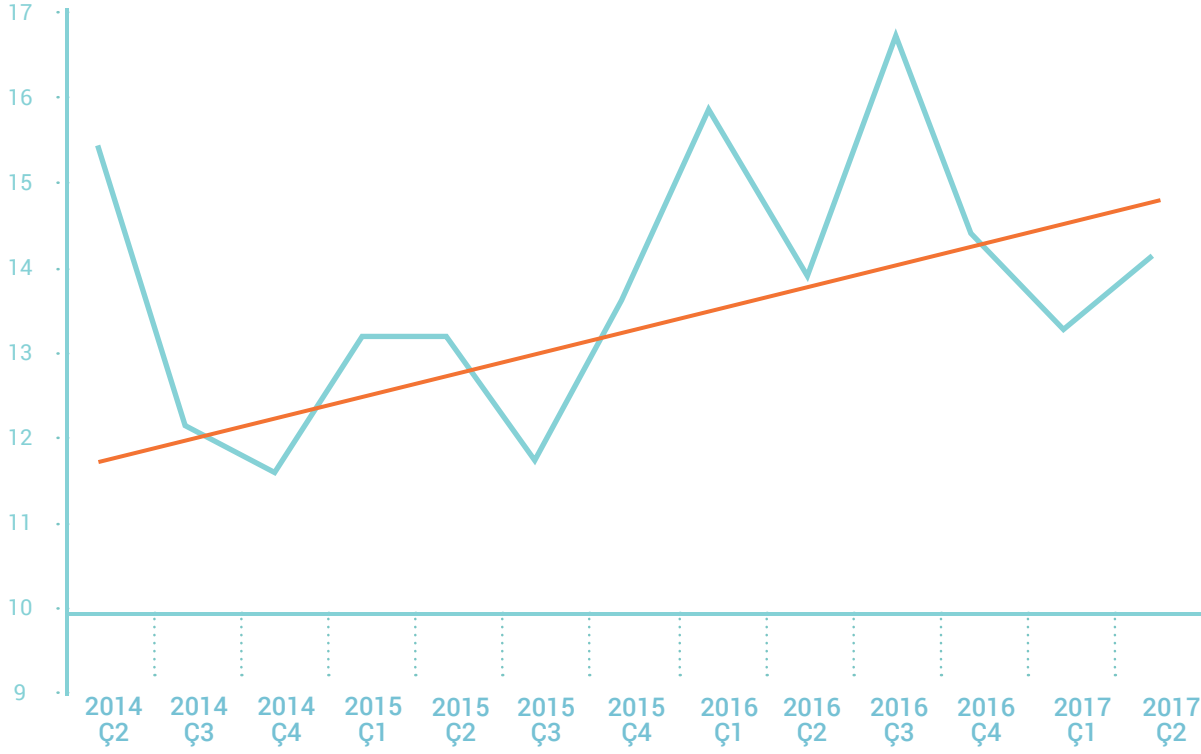

TANIM

- Tasarruf, sözlük anlamı itibariyle “sarf edilmeyen” anlamına geliyor.
- **Bu araştırma kapsamındaki TASARRUF ise şu kalemleri içeriyor:**
 - Bankalarda duran TL veya döviz cinsinden vadeli hesaplar
 - Bankalarda ve/veya aracı kurumlarda duran hisse senedi, hazine bonosu, devlet tahvili gibi menkul değerlerin parasal tutarı
 - Bankalarda duran yatırım hesapları ve katılım fonları
 - Bireysel emeklilik fonları
 - Bankalarda vadesiz hesapta / likit fonda TL veya döviz cinsinden duran miktarın o ay içinde harcanmayan/harcanmayacak bölümü
 - Cüzdan, kasa, yastık altında duran paranın (döviz, altın dahil) o ay içinde harcanmayan/harcanmayacak bölümü
- Araştırmaya katılanlara, bu tanıma uygun olarak tasarrufları olup olmadığı soruluyor.

KENTSEL NÜFUSTA TASARRUF SAHİPLİĞİ ORANI 2017’NİN 2. ÇEYREĞİNDE YÖNÜNÜ YUKARI ÇEVİRDİ

TASARRUF SAHİPLİĞİ ORANININ ZAMAN SEYRİ

Tasarruf Oranı

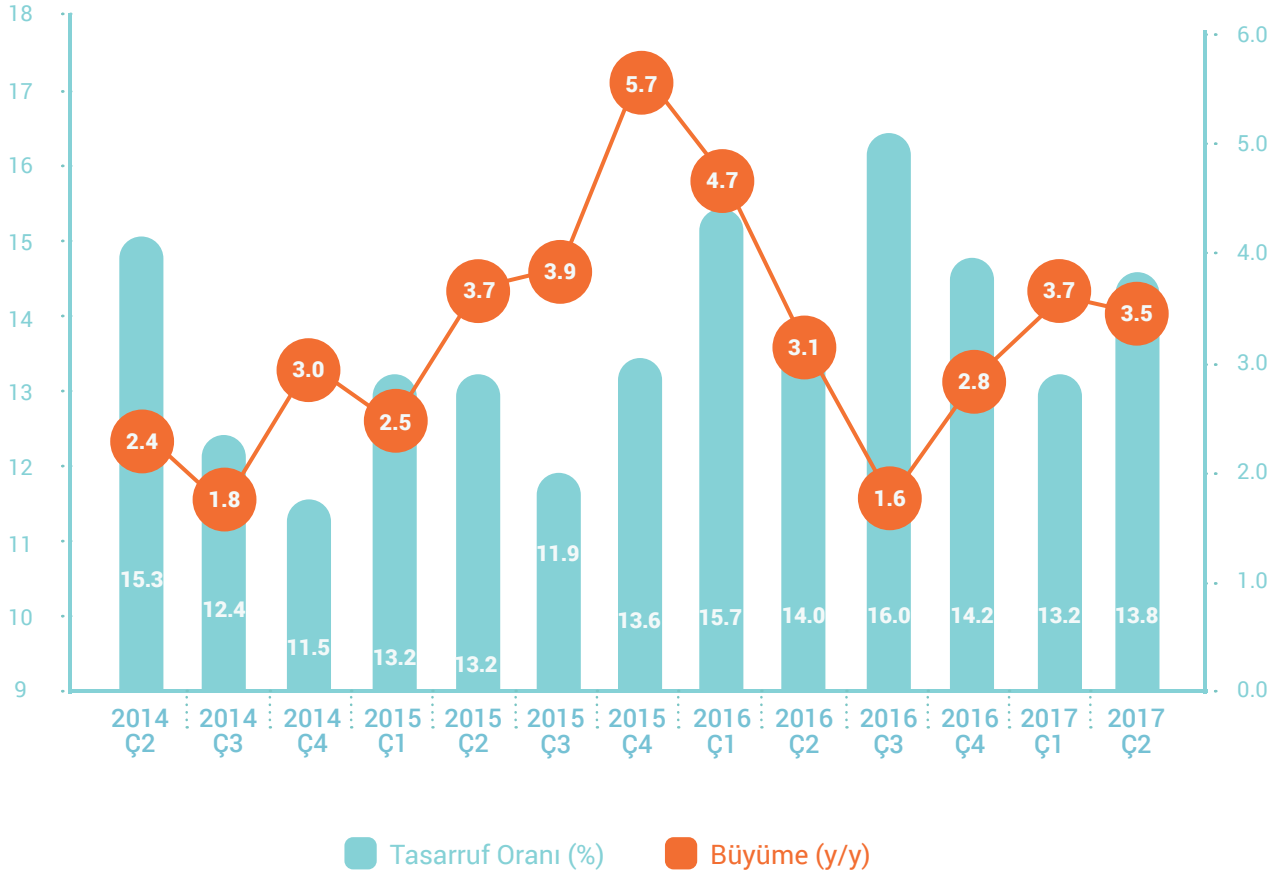
Tüketimin finansmanı amacıyla borç kullanma ihtimali (Gelecek 3 aylık dönemde)

Kaynak: TÜİK, Türkiye Tasarruf Eğilimleri Araştırması (Sabancı Üniversitesi-IPSOS KMG-ING Bank)

Türkiye Tasarruf Eğilimleri Araştırması'nın (TTEA) güncel sonuçlarına göre, 2016'nın 3. çeyreğinde %16.7'yle çalışmanın başladığı 2011 sonundan bu yana en yüksek düzeye ulaşan ancak sonraki dönemde gerileyerek %13.3'e gelen kentsel nüfusta tasarruf sahipliği oranı 2017 2. çeyrek itibarıyla yönünü yeniden yukarı çevirdi ve %13.8'e yükseldi. Ek olarak, tasarrufu olmayan ve gelecek 3 ay içinde tasarruf yapmayı planlamayanların oranı ise %48'den %57'e çıkarak, şu anki ortamda tasarrufa öncelik verme eğiliminin güçlendiğini ortaya koydu.

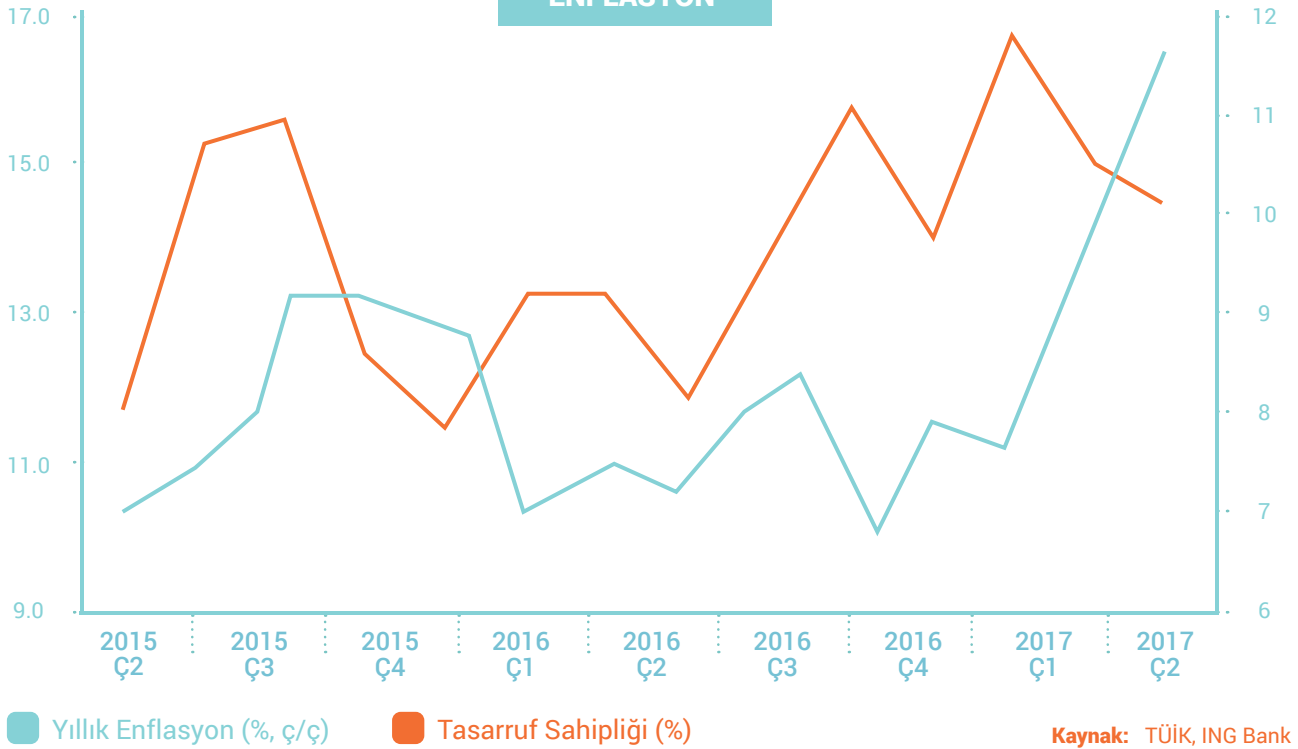
TTEA sonuçlarına konu 2. çeyrekte; ABD ve Euro Bölgesi'ndeki veriler incelendiğinde, ekonomik toparlanma eğilimi ve işsizlik oranlarındaki düşüş korunurken, enflasyon tarafında önemli bir ivmelenme olmadı. Beklentilerden farklı olarak işgücü ücretlerinde yükselişin sınırlı kalmasının neden olduğu bu durum merkez bankalarının politikalarını normalleştirmeye yönelik çabalarını zorlaştırmaya devam etti. ABD tarafında, Fed beklendiği gibi Haziran'da faizleri arttırırken, maliye politikası yoluyla güçlü bir gevşeme sürecinin başlayabileceğine

GSYH BÜYÜMESİ

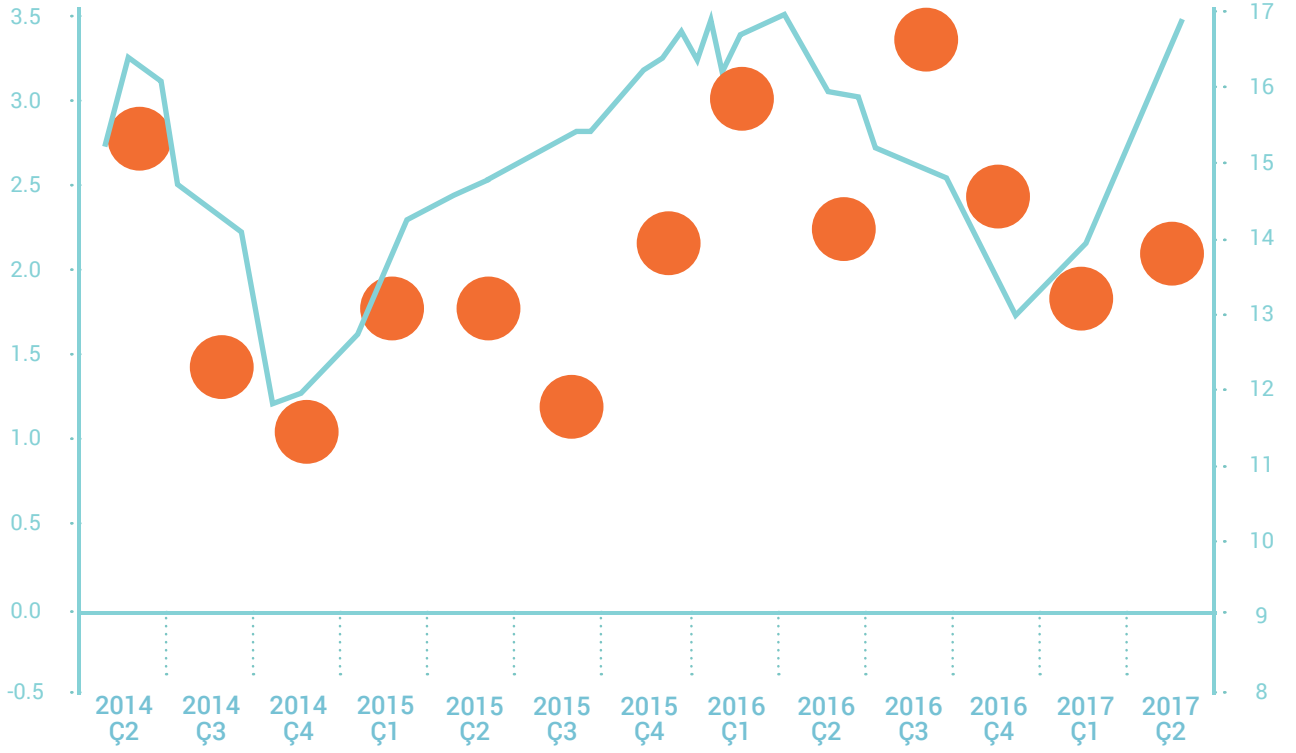
Kaynak: TÜİK, Türkiye Tasarruf Eğilimleri Araştırması (Sabancı Üniversitesi - IPSOS - KMG - ING Bank)

ENFLASYON

Kaynak: TÜİK, ING Bank

REEL MEVDUAT FAİZİ

Reel Mevduat Faizi

Tasarruf Oranı

* Reel Mevduat Faizi = Mevduat Faizi - MB Beklenti Anketi (12 Aylık)
Kaynak: TÜİK, MB, Türkiye Tasarruf Eğilimleri Araştırması
(Sabancı Üniversitesi-IPSOS KMG-ING Bank)

dair değerlendirmeler önemli ölçüde zayıflasa da dış ticaret politikasının kullanımının Trump yönetimi açısından yeni odak noktası olabileceği algısı sürdü. Euro Bölgesi'nde ise ekonomik görünüm, güçlü seyreden veriler ve iyileşen politik risk algısına paralel olarak olumlu seyretti. Enflasyonun oldukça düşük seviyelerde kalması ve ücret artışının beklendiği ölçüde hızlanmaması olumlu verileri gölgelese de piyasalarda niceliksel gevşeme sürecinin 2018'de sona ereceği algısı güçlendi.

Türkiye'de ise referandumun ardından piyasalardaki olumlu hava güçlenirken, gelişmekte olan ülkelere yönelik devam eden risk iştahı da bu eğilimi destekledi. Ek olarak, MB'nin sıkı duruşu ve reel efektif döviz kurunun da gösterdiği gibi TL'nin oldukça ucuz olması kısa vadede döviz piyasasına olumlu katkı sağladı.

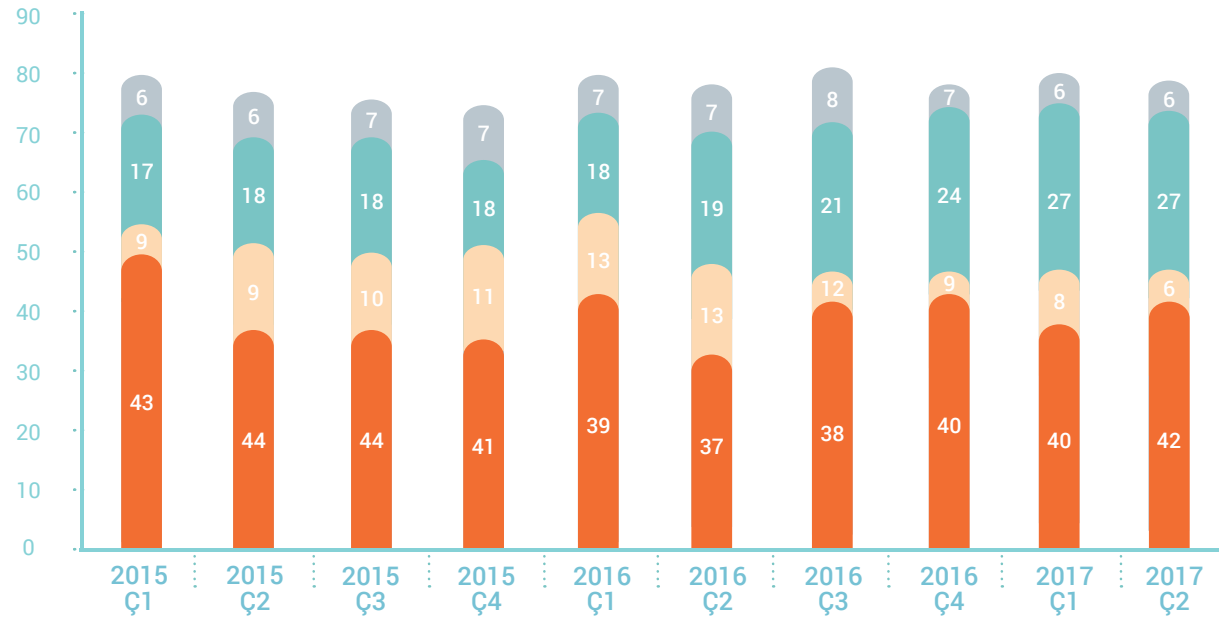
Kredi Garanti Fonu yoluyla 250 milyar TL'lik hacim yaratılması hedefinin uygulanmaya konması ve makro ihtiyari gevşeme adımlarının ardından önemli ölçüde hızlanan krediler ve destekleyici mali duruş gibi faktörler yanında Nisan referandumu sonrasında azalan siyasi belirsizliğin de etkisiyle ekonomik aktivite güçlü seyretti. Nitekim, Mart'la birlikte 50 seviyesinin üzerine geçen ve Mayıs'ta 2013 sonundan bu yana gözlenen en yüksek değer ulaşan PMI, küresel kriz öncesi dönemdeki düzeyine gelen kapasite kullanım oranı, toparlanan sektörel güven endeksleri ve tüketici güveni gibi göstergeler de 2. çeyrektentibaren aktivitenin daha da ivmelendiğini teyit etti. Büyümeyi destekleme çabasının baskın olduğu kamu maliyesinde bazı dayanıklı tüketim ürünlerindeki KDV indirimleri, yeni işe alımlardaki sosyal güvenlik prim ödemelerinin ötelenmesi,

	2013 Ç4	2014 Ç1	2014 Ç2	2014 Ç3	2014 Ç4	2015 Ç1	2015 Ç2	2015 Ç3	2015 Ç4	2016 Ç1	2016 Ç2	2016 Ç3	2017 Ç1	2017 Ç2
Tasarrufum var (%)	15.1	15.3	12.4	11.5	13.2	13.2	11.9	13.6	15.7	14,0	16,7	14,5	13,3	13,8
Enflasyon (ort. ç/ç)	3.6%	2.1%	0.7%	1.6%	3.0%	2.9%	0.5%	2.8%	2.2%	1.3%	1.5%	2.4%	4,7%	2,5%
Tarımdışı işsizlik (unadj, quarterly avg)	11.9%	10.9%	12.3%	12.7%	13.1%	11.6%	12.3%	12.5%	13.0%	11.0%	13.0%	14.1%	0,0%	0,0%
USD/TRY (ortalama) **	2.22%	2.11%	2.16%	2.26%	2.46%	2.66%	2.85%	2.91%	2.94%	2.90%	2.90%	3.3%	3,7%	3,6%
USD/TRY artışı *	9.4%	-4.7%	2.4%	4.6%	8.7%	8.5%	6.6%	2.2%	1.3%	-1.7%	2.3%	10.7%	12,6%	-3,1%
50:50 EUR:USD döviz sepeti (ortalama) **	2.63%	2.50%	2.51%	2.54%	2.62%	2.81%	3.02%	3.05%	3.09%	3.08%	3.0%	3.4%	3,8%	3,8%
%50 USD: %50 EUR döviz kuru sepeti artışı *	9.8%	-4.6%	0.4%	1.1%	2.8%	7.0%	7.4%	1.4%	1.6%	-0.4%	1.7%	8.8%	11,9%	-1,5%
Mevduat Faizi (ortalama)	9.5%	10.0%	8.7%	8.9%	9.1%	9.6%	10.1%	10.6%	10.9%	10.5%	9.9%	9.7%	9.8%	11.3%
2-yıllık gösterge tahvil faizi (ortalama)	10.8%	9.1%	8.5%	8.5%	8.0%	9.7%	10.5%	10.6%	10.9%	9.4%	9.0%	9.9%	11,3%	11,2%
Altın (ortalama, USD)	1.292	1.290	1.282	1.267	1.219	1.193	1.125	1.103	1.182	1.258	1.335	1.216	1.220	1.258

* Dönem ortalamalarının değişimi, TCMB kurları ** Reuters kurları

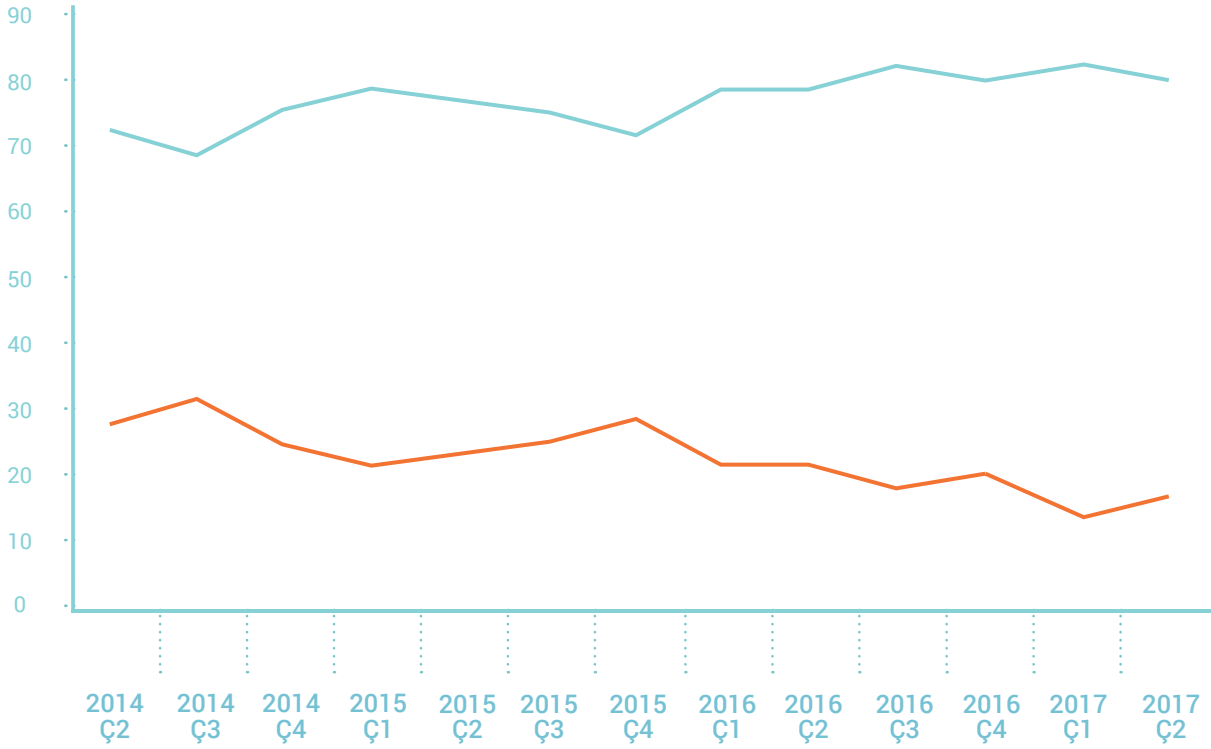
Kaynak: TÜİK, TCMB, Thomson Reuters, Türkiye Tasarruf Eğilimleri Araştırması (Sabancı Üniversitesi - IPSOS - ING Bank)

SİSTEM İÇİ ÜRÜNLERİN KIRILIMI

Kaynak: TÜİK, ING Bank

TASARRUF ARAÇLARININ KIRILIMI

■ Sistem İçi

■ Sistem Dışı

Kaynak: Türkiye Tasarruf Eğilimleri Araştırması (Sabancı Üniversitesi-IPSOS KMG-ING Bank)

asgari ücret des-teğinin artırılması gibi ekonomiyi canlandırıcı tedbirlerin bir sonucu olarak yıllık bütçe açığı Nisan itibariyle 2010 başından bu yana gözlenen en yüksek düzeye geldi. İşsizlik tarafında ise, mevsimsel olarak düzeltilmiş oran yıl sonunda %11.9'la 2010'dan bu yana gözlenen en yüksek düzeye ulaştıktan sonra bir gerileme eğilimine girse de Nisan itibariyle %11.3 gibi oldukça yüksek bir seviyede kaldı. Bu rakam işsizliğin tasarruf davranışlarını etkileyen bir diğer unsur olarak etkisini koruduğuna işaret etti.

2016'de yeniden sıradışı araç kullanımına ağırlık veren MB, normalde bankaların acil likidite ihtiyaçlarını karşılamayı hedefleyen geç likidite penceresini politika uygulama sürecinde öne çıkardı ve bunun yardımıyla ortalama fonlama maliyetini 370 baz puan artışla %12'ye yaklaştırdı. Bunun

yanında, likidite yönetimindeki esnekliği ve araç çeşitliliğini artırma amacıyla 1 hafta vadeli swap kolaylığı sağlayan MB bu sayede Türkiye dışındaki TL piyasasında oynaklığı kontrol altına alarak para biriminin istikrarında belirleyici oldu. Ağırlıklı fonlama maliyetini 370 baz puan civarında yükselterek %12.0'ye getiren bu adımlar yanında, TL kredilerin hızla büyümesinin neden olduğu TL kaynak ihtiyacı, 2017'nin ilk yarısında, özellikle 2. çeyrekte, mevduatlara uygulanan ortalama faiz oranlarını yukarı itti.

Enflasyonda Nisan'da %12'ye yaklaşılmasının ve enflasyon beklentilerinin de kötüleşmesinin ardından, Mayıs ve Haziran aylarında gıda, enerji ve kurdaki görece istikrarın katkısıyla gözlenen sınırlı düşüşe rağmen, tasarrufların değerlendirildiği en önemli yatırım araçlarından olan mevduatta faizlerin yükselmeye devam etmesi hane halkı

tasarrufları açısından daha cazip bir ortam sağladı. Nitekim, bankaların yeni açtıkları TL mevduatlara uyguladıkları faizin gelecek bir yıllık dönemdeki enflasyon beklentisiyle reele çevrilerek elde edilen getiri 2017'nin 2. çeyreğinde hızla yükselerek son yıllardaki en yüksek düzeye gelmesi TTEA'nın da ortaya koyduğu üzere tasarruf sahipliğini destekledi.

Özetle, özellikle enflasyonun ivme kaybettiği bir ortamda yükselen reel mevduat faizleri 2. çeyrek boyunca tasarruf sahipliğine yönelik davranışları olumlu etkilemiş gözüküyor. Türkiye'de reel mevduat faizleriyle tasarruf sahipliği arasındaki bağıntı ilişkinin doğrusal olduğunu ortaya koymaktadır. Bu durum ise reel faiz oranı yüksek olduğu takdirde, geleceğe bırakılmadan bugün yapılacak tüketimin maliyetinin artacağını ileri süren ikame etkisinin etkili olmuş olabileceğini akla getirmektedir. Yine de Türkiye'deki tasarruf eğilimlerine yönelik çalışmalarda reel faiz ve tasarruf sahipliği oranı arasında net bir ilişki olduğuna dair güçlü bir kanıt olmadığı unutulmamalıdır.

TTEA'da dikkat çeken diğer noktalar ise şöyle özetlenebilir:

- Daha önceki çeyrek dönemlerde elde edilen sonuçlarda da görüldüğü üzere; çocuklu bireyler görece daha az tasarruf etmektedir. Çocuksuz oranının %33 olduğu örnekleme, bu yılın 2. çeyreğinde tasarruf oranında gözlenen yükseliş tasarruf sahipliği daha dalgalı seyreden çocuksuz bireylerin tasarruf oranındaki artıştan kaynaklandı. Buna göre; çocuksuz bireylerde tasarruf sahipliği oranı son üç yılın en düşük düzeyi olan 2016 son çeyrekteki %15 seviyesinden yukarı eğilimini sürdürerek bu yıl 2. çeyrekte %19'a gelirken, çocuklu bireylerde oran %11'de sabit kaldı.
- TTEA'da bazı veriler için düşük bir baz söz konusu olduğundan aylık bazda bazen ciddi oynaklıklar gözlenebilmektedir. Bu tip oynamaların tasarrufa yönelik gerçek davranış kalıplarını birebir yansıtmayabileceği, dolayısıyla oynaklıkları mümkün olduğu ölçüde elimine edebilmek amacıyla

4 çeyreklik hareketli ortalamalar incelendiğinde hane halkı finansal varlıklarının kompozisyonuna dair dikkat çeken gelişmeler şunlardır:

- Mali sistem içi varlıkların (yastık altı altın ve diğer değerli taş ve metal ile yastık altı döviz / TL hariç diğer tüm finansal varlıklar) toplam varlıklardaki payı 2014 sonundan bu yana %75'in üzerinde seyretmektedir. Öte yandan, kayıt dışı varlıkların oranı 2017 başında %16 ile çalışmanın başından beri gözlenen en düşük düzeye geldikten 2. çeyrekte yastık altı altın ve dövizin artan payıyla %22'ye sıçramıştır. Yine de, 4 çeyreklik hareketli ortalamalar, oynaklıklara rağmen, sistem içi ürünler lehine olan trende bir bozulmaya işaret etmemektedir.
- Toplamın dörtte üçünü yakınıni oluşturan sistem içi tasarrufların kompozisyonuna bakıldığında; 2016'nın ikinci çeyreğinde %33 paya sahip olan mevduat ürünleri sonraki üç çeyrekte TL ve döviz cinsi vadeli hesapların ve vadesiz mevduatların payındaki artışa paralel yükselerek %43'e ulaştıktan sonra bu yıl 2. çeyrekte %40'a gerilese de baskınlığını korumuştur. Hareketli ortalamalar da mevduat ürünlerinin payında artışa işaret ederken, sistem içi ancak mevduat harici ürünlerde gerileme gözlenmektedir. Bu durum, neredeyse 2016 başından bu yana payı azalma eğiliminde olan altından (son beş çeyrekte %14'ten %5'e) kaynaklanmıştır.
- 2016 4. çeyrekte %30 payla TTEA'nın başlangıcından bu yana en yüksek düzeye erişen bireysel emeklilik yatırımları bu yılın ilk yarısında %28'e gelerek, tüm sistem içi ürünlerde en yüksek paya sahip olmaya devam etmiştir. Yeni işe girenler ve iş değiştirenlerin otomatik olarak bir bireysel emeklilik sistemine kayıt olacakları sistem değişikliğinin bu yıl bireysel emekliliği desteklediği düşünüldüğünde bu durum beklentilere yakın bir seyir ortaya koymuştur. Benzer şekilde ilk çeyreğe göre artmaya devam eden hareketli ortalamalar da, bireysel emekliliğin sistemde TL mevduatla beraber başat ürün olduğunu teyit etmektedir.

Prof. Dr. Alpay Filiztekin
Sabancı Üniversitesi

Dr. Muhammet Mercan
Baş Ekonomist, ING Bank

5. İletişim Bilgileri

info@tasarrufegilimleri.com

ING Bank girişimi ile hayata geçirilen **“Türkiye’nin Tasarruf Eğilimleri Araştırması”**, Sabancı Üniversitesi gözetiminde yürütülmekte, saha araştırması IPSOS tarafından yapılmaktadır.

ÖNEMLİ AÇIKLAMA:

“Burada yer alan yatırım bilgi, yorum ve tavsiyeleri yatırım danışmanlığı kapsamında değildir. Yatırım danışmanlığı hizmeti; aracı kurumlar, portföy yönetim şirketleri, mevduat kabul etmeyen bankalar ile müşteri arasında imzalanacak yatırım danışmanlığı sözleşmesi çerçevesinde sunulmaktadır. Burada yer alan yorum ve tavsiyeler, yorum ve tavsiyede bulunanların kişisel görüşlerine dayanmaktadır. Bu görüşler mali durumunuz ile risk ve getiri tercihlerinize uygun olmayabilir. Bu nedenle, sadece burada yer alan bilgilere dayanılarak yatırım kararı verilmesi beklentilerinize uygun sonuçlar doğurmayabilir.”

ING BANK

2017

2. ÇEYREK RAPORU

ING

